עיר וקדיש מן שמיא נחית

כי לא תשכח מפי זרעו

ממנו תצא תורה

מה חידש ר' שמעון באידרא זוטא שאמר ביום הסתלקותו?

האם יתכן שהשכל שלנו יהיה כלי לגילוי אלוקות?

מדוע האור של רשב"י שייך במיוחד לדור שלנו?

חוברת נפלאה לכבוד ל"ג בעומר מבית עלון מעמקים

מעמקים

יו"ל על ידי ישיבת "עוד יוסף חי"
יצהר, ד.נ. אפרים, 4483100
058-4997466 | 02-9974666
misradodyosefchai.org.il

לשמיעת שיעורים בקול הלשון:
073-3718149
לשותפות בהפצה, הערות, הארות,
קבלת העלון במייל וכן לקבלת
מאמרים נוספים:
עתי: 058-5277247
או במייל: ataitor1gmail.com

בית המדרש
עוד יוסף חי
בראשות הרב יצחק גינזבורג שליט"א

ממנו תצא תורה

חוברת לל"ג בעומר מבית עלון מעמקים

ערוך ומעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת עוד יוסף חי

תוכן עניינים

ממנו תצא תורה -
לדמותו של ר' שמעון בר יוחאי

עמוד 5

אני לדודי ועלי תשוקתו -
להפגש עם ה'

עמוד 15

גילוי פרצופי אבא ואמא -
היכולת להבין את סודות התורה

עמוד 26

התפקיד העיקרי שלנו

עמוד 39

לג בעומר שמח לקוראים היקרים!

אנו שמחים להציע לפניכם חוברת מיוחדת לכבודו של בעל ההילולא **רבי שמעון בר יוחאי**. יום לג בעומר הוא יום מיוחד, בו אנו לא מציינים מאורע מיוחד או נס שהתרחש, אלא פשוט **שמחים בשמחתו של רשב"י**.

אין יום מתאים מזה לצלול לעומק דמותו המופלאה של התנא האלקי. אנו מזמינים אתכם להצטרף ללימוד מרתק של **ארבעה מאמרים** בהם נגלה מהו האור הגדול של רשב"י, ומה אנו יכולים לקחת ממנו לעבודת ה' והחיים האישיים שלנו.

במאמר הראשון **ממנו תצא תורה** נגלה מה פשר החגיגה הגדולה והשמחה שאנו עושים לכבודו של רבי שמעון, מהי הגישה המיוחדת שלו ללימוד התורה, וכיצד תורתו מחזיקה את כל עם ישראל.

במאמר השני **ועלי תשוקתו** נגלה כיצד רשב"י מוריד את הקב"ה לתוך המציאות, אך מבלי לוותר על הסתימו מכל סתימין.

במאמר השלישי **גילוי פרצופי אבא ואמא** אנו מתקדמים שלב נוסף בגילוי של ה' למטה, ומגלים כיצד רשב"י מגלה את הקב"ה בתוך השכל.

לבסוף, במאמר הרביעי אנו רוצים להוריד את האורות העליונים לחיים שלנו, ולשאול לאור מה שלמדנו מה **התפקיד העיקרי שלנו**.

שנזכה שהלימוד בחוברת יקרב את מימוש רצונו הגדול של רשב"י, לגלות את ה' בתוכנו!

לתגובות והערות ולקבלת חוברות נוספות 0537246111
shiurimshpira@gmail.com

ממנו תצא תורה - לדמותו של ר' שמעון בר יוחאי

הייחודיות של ל"ג בעומר

ל"ג בעומר הוא יום שבו חוגגים לכבוד רשב"י. יש ביום הזה משהו מפתיע, שכן לא מצאנו שעושים כזה עניין גדול מאיזשהו יהודי חוץ מרשב"י. לא מצינו כזה דבר לא אצל האבות הקדושים, לא אצל משה רבנו, וגם לא אצל דוד המלך.

אצל רשב"י יש משהו מיוחד, שהוא מגלה לנו על מעלת עצמו ביחס לכולם, ועל מעלת התורה שלו, והוא עשה מזה כזה ענין גדול, וזה 'תפס' חזק אצל עם ישראל.

התורה שמחזיקה את היהדות

קודם כל אפשר להסביר את הסיבה לכך בצורה ממש פשוטה: באמת אם היה לנו רק את חלק ה'נגלה' של התורה – הקב"ה היה כל כך נסתר מאתנו, עד שבאמת אי אפשר היה להחזיק את הקשר עם הקב"ה[1].

כתוב בירושלמי בסנהדרין (פרק א' הלכה ב') שכאשר רבי עקיבא בא לסמוך את תלמידיו שימלאו את מקומו, "אמר: ישב רבי מאיר תחילה. נתכרכמו פני ר' שמעון, אמר לו רבי עקיבה: דייך שאני ובוראך מכירין כוחך". וצריך להבין מהו הדיון שקורה פה, מדוע ר' שמעון סבר שהוא זה שאמור להיות הממשיך, ומה ר' עקיבא השיב לו.

ונראה בפשטות שרבי מאיר הוא מייצג את המשניות[2], ורשב"י הוא המייצג של ספר הזֹהר. וההכרעה של רבי עקיבא הייתה שעיקר מה שינהיג את עם ישראל יהיה המשניות[3], ורשב"י רצה שמה שינהיג את עם ישראל יהיה ספר הזֹהר ולכן נתכרכמו פניו.

כאשר רשב"י רצה שספר הזהר יהיה מה שמנהיג את עם ישראל, הוא בעצם רצה שהחלק הנסתר שבתורה יהיה מה שעם ישראל ניזון ממנו[4]. למה רבי שמעון רצה שהנסתר יהיה מה שניזונים ממנו? משום שחכמת הנסתר היא זו שמגלה שה' נוכח וגלוי, ורבי שמעון רצה שתהיה נוכחות אלקית גלויה.

בתגובה לכך רבי עקיבא אמר לרבי שמעון – "דייך שאני ובוראך מכירים כוחך", העובדה הזו שר' עקיבא והבורא מכירים את כוחו של רשב"י מספיקה גם עבור כל בעלי הנגלה. כלומר, באמת כאשר יהודים לומדים נגלה הם מסתמכים על

---

[1] כמו שמבואר בגמרא (שבת קלח:) ש"כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה (מיד לאחר החורבן) אמרו: עתידה תורה שתשתכח מישראל" עד שבא רשב"י ואמר "חס ושלום שתשתכח תורה מישראל, שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו", שכידוע, סופי התיבות של הפסוק הזה הם "יוחאי", מה שמרמז על כך שזהו עניין ששייך במיוחד לרשב"י.

[2] כמו שנזכר בכמה מקומות (לדוג' עירובין צו:) שסתם משנה היא רבי מאיר.

[3] כמו שאמרו בויקרא רבה צו ז, ג: "אין כל הגליות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות", וראה ב"ב ח.

[4] כמו שנאמר בזוהר ח"ג (במדבר) פרשת נשא קכד: "בגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזהר יפקון ביה מן גלותא ברחמי... פרנסה דילן לא ליהוי אלא מסטרא דאילנא דחיי".

כך שיש דבר כזה תורת הנסתר. אם כל בעלי הנגלה היו חושבים שכל מה שיש ביהדות הוא רק נגלה הם לא היו יכולים להחזיק, כי זה היה מנותק מהקב"ה. גם לבעלי הנגלה גלוי שיש דבר כזה חכמת הנסתר, ולכן הם יכולים לעסוק בנגלה.[5]

רבי עקיבא טען בפני רבי שמעון שהעובדה ש"אני ובוראך מכירים כוחך" מספיקה בשביל להנהיג את עם ישראל. מכיוון שפנימיות התורה היא משהו פנימי במהותה, ממילא זה מספיק. ובאמת כך היה במשך הרבה שנים, שעיקר התורה שבעל פה היה חלק הנגלה, ורק המיעוט היה חלק הנסתר. אך תמיד הנסתר היה המחזיק של הכל, הוא ה"דבר המעמיד".

התחושה שלנו היא שבלי רשב"י אין מה שיחזיק את כל העסק ולכן אנחנו כל כך חוגגים ביום ההילולא שלו.

העובדה הזו שר' עקיבא והבורא מכירים את כוחו של רשב"י מספיקה גם עבור כל בעלי הנגלה. כאשר יהודים לומדים נגלה הם מסתמכים על כך שיש דבר כזה תורת הנסתר. אם כל בעלי הנגלה היו חושבים שכל מה שיש ביהדות הוא רק נגלה הם לא היו יכולים להחזיק, כי זה היה

כי ממנו תצא תורה

נסביר כעת את הסיבה לחגיגה הגדולה על רשב"י באופן עמוק יותר:

יש קשר עצמי בין תורת הנסתר לבין האישיות של רשב"י. בעצם, זו הנקודה של התורה שבעל פה – תורה שקשורה לאישיות. התורה שבכתב היא מה שה' מגלה את עצמו בתוך המציאות התחתונה, ואילו התורה שבעל פה היא שה' מגלה את עצמו דרך המציאות שלנו. התורה שבעל פה מבטאת שיש בנו עצמנו משהו אלקי.

לכן אי אפשר לקבוע חג על האישיות של משה רבנו, כי אצלו העיקר הוא איך שה' מתגלה (וכמו שהוא התבטא על עצמו: "ונחנו מה"). זו הנקודה שהתגלתה

[5] כמו שאפשר לראות בכמה וכמה בקהילות ליטאיות, שאע"פ שיש בהם רק בעלי נגלה, הם עושים שמחה מאוד גדולה בל"ג בעומר.

במתן תורה, בו התורה הגיעה אלינו מלמעלה למטה; אבל אצל רשב"י, שגילה לנו את תורת הנסתר, שהיא (כאמור) ה"דבר המעמיד" של התורה שבעל פה בה הקב"ה מתגלה דרך האישיות שלנו, אנו קובעים חג על עצם האישיות שלו.[6]

האור של משה רבנו הוא אור שמגיע מלמעלה, והאור של רבי שמעון הוא האור שלו בעצמו. כמו שכתוב בזוהר[7] ומוסבר הרבה בחסידות שרבי שמעון ידע ש"קרן עור פניו" לעומת משה רבנו שלא ידע. רשב"י יודע משום שהאור שלו קשור אליו אישית, זהו אור שנוגע לאישיות שלו.

מתן תורה לעומת קבלת התורה

בפיוט של הבן איש חי נכתב על רשב"י "כי ממנו תצא תורה". "ממנו" – הכוונה מהאישיות שלו. כאשר רשב"י מגלה את עצמו, זה עצמו תורה. יותר מזה, כתוב במסכת אבות "משה קיבל תורה מסיני", ורשב"י עצמו נקרא באותו פיוט "סיני" ("סיני סיני לו נקרא")[8]. לפי זה יוצא שמשה רבנו מקבל מרשב"י.

כאשר הקב"ה נתן לנו את תורה הוא "לא כרת ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה"[9], והדברים שבעל פה כוללים גם את חלק הנגלה וגם את חלק הנסתר. ולפי מה שהסברנו לעיל שהנסתר הוא ה"דבר המעמיד" של הנגלה, ועיקר הנסתר הוא האישיות של רשב"י יוצא שגם כל התורה שבכתב היא בשביל רשב"י.

בעצם, כאשר ה' נותן את התורה הוא לא רוצה שיהיה רק "מתן תורה", אלא הוא גם רוצה שתהיה "קבלת התורה". בתורה שבכתב העיקר הוא נתינת התורה על ידי ה' ("מתן תורה"), אך בתורה שבעל פה העיקר הוא "קבלת התורה" על ידינו[10].

[6] אחד הדברים המפתיעים הוא שבכוונות של האר"י לספירת העומר היום של לג בעומר הוא היום הכי נמוך בספירה. יש המון סוגים של כוונות בספירת העומר, הכוונה שכתובה בסידורים היא מה שכתוב לכוון כשאומרים את הספירה בפה, אך יש כוונות שקשורות למחשבה. בכוונות שקשורות למחשבה, היום הזה הוא הכי מוחין דקטנות שיש, לעומת זאת חג מתן תורה הוא היום שיש בו הכי מוחין דגדלות. הסיבה לכך לפי האמור היא, שמתן תורה הוא איך שה' מגיע אלינו, ול"ג בעומר היא המציאות שלנו כפי שהיא.

[7] ח"ג קלב: (באדרא רבא שבפרשת נשא) "אנא ידענא דאנפאי נהירין ומשה לא ידע ולא אסתכל, הדא הוא דכתיב ומשה לא ידע כי קרן עור פניו".

[8] וראה בפירוש "אדר הזוהר" לר' ישעיה אשר זליג מרגליות (על האד"ר הערה מו) שהביא כמה מקורות לכך שכשהיה מדבר זה היה כמו מעמד הר סיני.

[9] גיטין ס, ב.

[10] כמו שכתוב בדרושים לפורים בהקשר ל"הדור קבלוה בימי אחשורוש", קבלת התורה היא התחלת תורה שבע"פ.

והיכולת לקבל את התורה, ובמיוחד לקבל אותה "בשמחה ובפנימיות" נובעת מהכח של רשב"י.

כתוב שכאשר רבותינו ז"ל היו לומדים תורה, "היו הדברים שמחים כנתינתן מסיני"[11], כלומר לימוד התורה שלהם היה כמו מתן תורה. ועל אף שלימודם היה כמו מתן תורה מלמעלה, אש גדולה[12] ושמחה גדולה, בכל זאת לימוד התורה שלהם היה לגמרי מלמטה.

איך יודעים שלימוד התורה של רבותינו היה לגמרי מלמטה? מכך שאפשר לקנא בתורה הזו[13], מכך שהתורה שלהם נדמית כאילו היא הצלחה שלהם. אכן, התורה שבעל פה היא הצלחה שלנו. זה בדיוק מה שה' רוצה, שהתורה תהיה שלנו, עד כדי כך היא שלנו שאפשר לקנא במי שעוסק בתורה. זו המשמעות העמוקה של "קבלת התורה", שקיבלנו את התורה כך שתהיה שלנו ממש[14].

כל התורה שיהודי עוסק בה, בין שבכתב ובין שבעל פה, יוצאת מהנקודה שיש לו משהו אלקי ש"ממנו – מהנקודה האלקית שבתוכו – תצא תורה". רבי שמעון מלמד אותנו שכל התורה שאנחנו לומדים יוצאת מהנקודה האלקית שיש בתוכנו

רבי שמעון הוא מי שמביא לנו את תורת הנסתר, ובעצם מגלה ליהודי שיש בתוכו משהו אלקי. כל התורה שיהודי עוסק בה, בין שבכתב ובין שבעל פה, יוצאת מהנקודה שיש לו משהו אלקי ש"ממנו – מהנקודה האלקית שבתוכו – תצא תורה". רבי שמעון מלמד אותנו שכל התורה שאנחנו לומדים יוצאת מהנקודה האלקית שיש בתוכנו.

[11] ראה ירושלמי חגיגה ב, א; שהש"ר א, ב; תוס' סוכה כח, א ד"ה "כל עוף".

[12] ראה שם.

[13] ראה בחגיגה שם שאבויה קינא בלימוד התורה של רבי אליעזר ורבי יהושע.

[14] הנקודה הזו קשורה גם לכל התיקון של הימים האלה בהם תלמידי רבי עקיבא "לא נהגו כבוד זה בזה".

התורה חיה ולא מאובנת

בגמרא במסכת מכות (יז:) מובאת אמירה מאד חריפה של רבא. גמרא שם מובא שרשב"י דורש פסוק שלם לגמרי לא כפשוטו. רשב"י שם טוען שלא נראה לו להסביר את הפסוק לפי הסדר הפשוט שלו בגלל איזו סיבה, ולכן הוא מסרס את המקרא ודורש אותו כפי שנראה לו.

לאחר כל החשבון שרבי שמעון עושה שם, הגמרא אומרת כך "אמר רבא: דילידא אימיה כר"ש – תיליד, ואי לא – לא תיליד", כלומר אישה שיולדת ילדים כמו רבי שמעון – תלד, ואם היא יולדת לא כמו רבי שמעון – חבל על בזמן, שלא תלד... זו גמרא מאוד מעניינת, יש פה התפעלות מאוד גדולה של רבא מהלמדנות של רשב"י.

מה שהכי מתמיה בגמרא הזו הוא שרבא ממשיך שם ואומר שיש פירכא לדברי רבי שמעון. בעקבות הפירכא הזו שואלת הגמרא, מאחר ויש עליו פירכא מדוע רבא כל כך שיבח בדרשה הזו את רבי שמעון? והגמרא שם עונה תשובה מופלאה: "דלמאי דסבירא ליה לדידיה, מסרס ליה לקרא ודריש ליה". כלומר, רבא אומר שאמנם הסברא של רבי שמעון לא הכרחית בכלל, ואפשר להגיד אחרת לגמרי, אבל הוא נהנה מאוד מכך שיש לרבי שמעון סברא מאוד חזקה ולפי זה הוא מסרס את הפסוק לגמרי ודורש אותו. רואים כאן כמה חריף אצל רשב"י ה"ממנו תצא תורה", עד שהוא מסביר את כל התורה שבכתב ושבעל פה לפי הסברא שלו.[15]

ממש מפתיע שזו הנקודה בה רבא משבח את רבי שמעון. והוא לא רק משבח אותו באופן אישי, אלא מכריז שכך צריך להיות כל יהודי[16]. אם יהודי לא כזה – לא טוב שהוא נולד. כי אם היהודי לא יכול לסרס את התורה שבכתב וללמוד אותה כמו הסברא שלו, ממילא התורה שבכתב נוקשה מדי ולא מספיק חיה, ויוצא שכביכול הקב"ה התאבן. אצל יהודי כזה התורה נהייתה כמו לוחות האבן שצריך לשבור.

[15] וראה כעי"ז בספר "בן מלך על התורה" לר' לייב מינצברג ח"א עמ' קכז. וכן בקובץ 'מקבציאל' חלק לז במאמרו של הרב משה הלל עמ' תעד הערה טו.

[16] ואפשר לומר שהוא מקיים את זה בעצמו בכך שלמרות שהוא אומר שזה מאוד יפה שבעקבות הסברא שלו הוא מסרס את כל הפסוק, בכל זאת הוא בעצמו לא מקבל את הסברא של ר' שמעון.

הלוחות הראשונים היו מאבן שה' עשה, והמשמעות של זה הייתה שהקב"ה הפך להיות כביכול מציאות ממשית כאשר משה רבנו הוריד את הלוחות מהשמים. אך ברגע שמשה רבנו ראה שבני ישראל חוגגים סביב עגל הזהב הוא קלט שגם מלוחות האבן הם יכולים לעשות עבודה זרה, ולכן הוא שבר את הלוחות[17]. **רשב"י** הוא **שברי** הלוחות (אלו אותם אותיות), הוא מסרס את הפסוקים ודורש אותם כפי שהוא רוצה. הלוחות השניות עשויות כבר אבן שאנחנו הבאנו וה' רק כתב – זו ההתחלה של תורה שבעל פה.[18]

התורה שבעל פה – מה שאנחנו חושבים

אמנם גם כאשר לומדים תורה שבעל פה מנסים לחשוב מה ה' רוצה ולא מה אנחנו רוצים, אך בסופו של דבר בפועל לא מנסים לשאול את ה' מה הוא אומר אלא יושבים וחושבים מה נכון ומה לא. יותר חריף מזה: בתורה שבעל פה אנו יושבים וחושבים מה לדעתנו ה' היה אומר...[19]

אם היהודי לא יכול לסרס את התורה שבכתב וללמוד אותה כמו הסברא שלו, ממילא התורה שבכתב נוקשה מדי ולא מספיק חיה, ויוצא שכביכול הקב"ה התאבן. אצל יהודי כזה התורה נהייתה כמו לוחות האבן שצריך לשבור

אפשר לחשוב שכאשר רשב"י סרס את המקרא הוא באמת חשב שפירושו הוא הפשט בפסוק, אבל א"כ לא ברור מדוע באמת ה' כתב את הפסוק בצורה כל כך לא ברורה. לכן יותר פשוט להגיד שהקב"ה אמר פשט אחד, וכעת הוא אומר לנו "תעשו מה שאתם רוצים", ואז ר' שמעון סרס את המקרא.

[17] וראה על כך באריכות בשיעורים על המאמר "וצדיק יסוד עולם".

[18] וראה במגלה עמוקות (אופנים, אופן ע) "ראה משה מה שיתקן רשב"י שהיה נצוץ שלו, מזמנא תניינא דסליק משה להר כו', וזה סוד פסוק 'עלית למרום שבית שב"י' נוטריקון שמעון בן יוחאי, שהוא בזמנא תניינא דסליק להר".

[19] אמנם כשמסתכלים מבחוץ זה נשמע כמו משהו רפורמי, אך מי שמכיר מבפנים הוא מבין שזה בדיוק הפוך. התלמידי חכמים חושבים שהקב"ה נתן להם את התורה באמת למעשה ולא בכאילו. להגיד אחרת, שהכל זה רק הפשט, זה כמו קראות, מי שמתעקש על זה הוא פחות קשור לנותן התורה, הוא קשור יותר למשהו מאובן ואטום. יותר חשוב שתגיד שהקב"ה איתך מאשר שתגיד שיש תורה שאתה מחוייב לה.

אמנם אם כן יש קושיא, למה שר' שמעון יגיד פשט הפוך מהקב"ה? אבל אפשר לשאול גם לצד השני, אם באמת אני חושב שיותר הגיוני לדרוש כך את הפסוק, למה ה' חושב הפוך? אלא באמת בסופו של דבר כך אנו בנויים: אנחנו חושבים הפוך מהקב"ה. אנחנו מסתכלים מלמטה, וה' מסתכל מלמעלה. על משה רבינו כתוב "ותמונת ה' יביט" ודורשים[20] שהוא הסתכל מנקודת המבט של ה'. זו מעלתו הייחודית של משה רבנו, אבל בסופו של דבר באמת אנחנו הפוכים – וזה טוב. ה' עשה אותנו הפוכים ממנו, ועם השכל שלנו הוא רוצה שנלמד תורה. אלא שבדרך כלל אנחנו מדחיקים את העובדה שאנחנו חושבים הפוך מהקב"ה, ורשב"י מבטא זאת במפורש.

ה' עשה אותנו הפוכים ממנו, ועם השכל שלנו הוא רוצה שנלמד תורה. אלא שבדרך כלל אנחנו מדחיקים את העובדה שאנחנו חושבים הפוך מהקב"ה, ורשב"י מבטא זאת במפורש

אמנם כמובן שאיננו יכולים בלי התורה שבכתב. תורה שבכתב היא על מנת שנדע כיצד ה' חושב, ותורה שבעל פה היא החלק בו ה' רוצה להתגלות במה שאנחנו חושבים הפוך ממנו. בלי שהייתה תורה שבכתב לא היינו יכולים לקלוט שאנו רואים את הכל אחרת מהקב"ה, ושזה מה שהוא רוצה שאנו נראה.

לכן למרות שבסופו של דבר רבי שמעון דורש מה שהוא רוצה, הוא מתאמץ להלביש את דבריו במקרא ו"מסרס את המקרא" לצורך כך, משום שכמו שכאשר אנחנו מדברים אחד עם השני יש את איך שאני רואה אותך ויש את איך שאתה רואה אותי, כך כאשר רבי שמעון מסרס הוא בעצם אומר "אמנם אתה רואה את זה כך, אבל איך שזה אצלי אני חייב לראות את זה אחרת". כלומר, אני יכול לראות איך אתה רואה את זה, וזה מאוד רלוונטי, אבל בסוף מתוך זה אני מבין שאני רואה הפוך וככה אני צריך לראות.

[20] מובא בחנה אריאל פרשת שלח, ובכ"מ בכתבי מו"ה ר' אייזיק מהומיל בשם אדמו"ר הזקן.

לא בשמיים היא

קודם הזכרנו שכאשר רבותינו היו לומדים תורה "היו הדברים שמחים כנתינתן מסיני". הדברים הללו נאמרו בירושלמי על רבי אליעזר ורבי יהושע[21]. אם מסתכלים על היחס ביניהם עצמם, רבי אליעזר הוא יחסית כמו תורה שבכתב ורבי יהושע הוא כמו תורה שבעל פה. רבי אליעזר אומר שהתורה שבעל פה יכולה להגיע מהשמים, ור' יהושע אומר "לא בשמים היא"[22].

חשבתי שהויכוח בין רבי אליעזר ורבי יהושע היה כל כך חזק, כך שלא פלא שהייתה אש מסביב. אפשר לצייר את הסיטואציה שהייתה שם כך (זה נשמע קצת בדיחה, אבל זה משהו אמיתי): רבי אליעזר ורבי יהושע היו כל כך הפוכים מהקצה אל הקצה, לגמרי-לגמרי-לגמרי, והגמרא מדגישה רק דבר אחד – שהדברים היו שמחים. הם התווכחו, ומאד נהנו מכך, והחיכוך ביניהם יצר אש מאוד מאוד גדולה, כמו שני אבני צור־חלמיש.

האש הזאת הייתה כל כך חזקה עד שהיא גרמה לאירוע להיות כמו מתן תורה. גם אש כמו במתן תורה, וגם שמחה כמו במתן תורה. גם במתן תורה היו שני דברים מאוד הפוכים: ה' היה צריך לקחת את שכינת עוזו, ולהורידה למטה. זה לא דבר פשוט, שמצד אחד ירד למטה ומצד שני יישאר אלוקי, ולכן מתלווה לאירוע אש גדולה.[23]

אפשר היה לחשוב שהאמירה "לא בשמים היא" משמעותה שניתנה לנו האפשרות להכריע משום שאי אפשר אחרת, כי פשוט לא ניתן לעבוד באופן אחר. אך אנחנו מסבירים לא כך, אנחנו מסבירים שכאשר רבי יהושע אומר "לא בשמים היא" הוא מתכוון להגיד שהקב"ה רוצה שהתורה תהיה איך שאנחנו רוצים, איך שאנחנו מבינים מה יהיה כלי לאלקות.

[21] הם היו בעצם ה'סבים הרוחניים' של ר' שמעון, התלמיד שלהם היה ר' עקיבא, ור' שמעון הוא תלמיד של ר' עקיבא.

[22] ראה ב"מ נט, א-ב

[23] גם הלוחות עצמן הם כמו שני צדדים, כתוב שהלוחות הם נצח והוד, והנצח והוד הם נקראים "שחקים", שוחקים אחד את השני.

ה' כביכול אומר לנו: "אם זה מה שאתם חושבים שיהיה כלי לאלקות אז זה מה שיהיה, וזה מה שאני רוצה". כאילו הקב"ה אומר לרבי אליעזר – "אם רבי יהושע עומד ככה מולך זה אומר שיש שם משהו חזק, תוקף חזק, שזה מה שרציתי. אצלו יש יותר אלקות מאשר אצלך, אז הוא ניצח אותך...". כמו שהגמרא שם אומרת שבאותה שעה הקב"ה חייך ואמר "נצחוני בני, נצחוני בני", הקב"ה כאילו אומר לרבי אליעזר "אתה כאילו באת איתי, באת ואמרת שיש לך גב רציני, אתה באמת צודק שיש לך אותי, אבל מה לעשות, הוא ניצח אותי...".

נהנית? רוצה לקרוא עוד?
מגוון חוברות של הרב למכירה באתר
ישיבת עוד יוסף חי, ובטלפון 058-5277427

"אני לדודי ועלי תשוקתו" - להפגש עם ה'

הדיבור על פרצופים במקום על הספירות

לאחר שלמדנו שרבי שמעון מגלה שהאלקות נמצאת בתוך האישיות של היהודי, כעת נשים לב שבכל הדרושים שלו הוא בעיקר מסביר כיצד ה' מגלה את עצמו בתוך המציאות, וכיצד הוא מצמצם את עצמו כדי להתגלות בעולם.

הנקודה הזו מודגשת במיוחד באדרא זוטא שנאמרה בשעת הסתלקותו, בה רואים באופן מיוחד שזהו העניין העיקרי שהוא בא לגלות, וכמו שנסביר:

באופן כללי בשתי האידרות (גם באידרא רבא שבפרשת נשא בזוהר וגם באידרא זוטא שבפרשת האזינו) רשב"י בא לדבר על חמשת הפרצופים של עולם האצילות.[24]

[24] וכדברי האריז"ל (בשער מאמרי רשב"י לט.) **"כי שתי בחינות היו בעולם האצילות, האחד מהם הוא בראשונה קודם התיקון שכל העשר ספירות היו בבחינת 'חד סמכא' לבד. והבחינה השנית היא מה שהיה אחר התיקון כי החמש ספירות שהם כתר חכמה בינה תפארת מלכות שהם כוללות כל העשר ספירות כמבואר אצלנו. והנה כל אחת ואחת מאלו החמשה ספירות נתפשטה ונעשית פרצוף אחד שלם וכל האצילות נתפשטו ונתקן בבחינת חמש פרצופין הנקראים אריך**

נסביר מהי המעלה במשל של הפרצופים על פני המשל של הספירות:

הספירות הן תכונות נפש, אלו מידות שנפרדות אחת מהשנייה. אם כאשר רבי שמעון היה מתאר את ה' הוא היה מדבר רק על הספירות, היה יוצא שהוא כמו פסיכולוג שמנתח טוב את ההתנהגות של האדם. הפסיכולוג אומר שהאדם מורכב מתכונות שונות, הוא מסביר שיש לו תכונה כזו ותכונה כזו, אופי כזה ואופי כזה. אך בכך שאומרים שהאדם מורכב מתכונות שונות כאילו הורגים אותו, כי הופכים אותו למקובע.

הספירות מצטיירות בנפש לא כמשהו עצמי אלא כדברים חיצוניים שה' לא נוכח ממש בתוכם. המשל של הספירות בפני עצמו לא משקף משהו חי. וכפי שאנו רואים במציאות – מתי מדברים על תכונות של בן אדם? רק אחרי שהוא כבר לא בחיים...

כאשר ממשילים את ה' במשל של ספירות, מצטייר בנפש כביכול יש תכנים וערכים בעלי משמעות שהקב"ה מתגלה בהם וניתן להשיג אותם. הספירות מצטיירות בנפש לא כמשהו עצמי אלא כדברים חיצוניים שה' לא נוכח ממש בתוכם. המשל של הספירות בפני עצמו לא משקף משהו חי. וכפי שאנו רואים במציאות – מתי מדברים על תכונות של בן אדם? רק אחרי שהוא כבר לא בחיים...

ישנו זמן נוסף בו מדברים על התכונות של האדם, והוא כאשר רוצים לברר על שידוך. במקרה כזה מדברים על התכונות של המשודכת, אבל כל זה רק כהכנה לכך שבסוף יהיה מפגש עם הבן אדם עצמו ולא רק עם התכונות שלו. על כך נאמר (קידושין מא.) "אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה", כלומר עליו להפוך

אפין – כתר, ואבא – חכמה, ואימא – בינה, וזעיר-אנפין – שש קצוות חסד-גבורה-תפארת-נצח-הוד-יסוד, ונוקבא דז"א – מלכות. ולפי שבתחילה היו רשב"י וחביריו עוסקים במה שהיה קודם התיקון הנקרא 'קיומא דחד סמכא' לסיבה הנזכרת לכן אמר להם שעד אימתי יתעסקו בבחינה ההיא לבדה ושיתעסקו מכאן ואילך באדרא הזאת בבחינה השנית והוא במה היה אחר התיקון שהוא התפשטות העשר ספירות בסוד חמשה פרצופים הנזכרים. ואע"פ שבאידרא הזאת (=אידרא רבא) ביאר רק שלשתן, והם: אריך אנפין וזעיר אנפין ונוקביה, הנה באדרא זוטא ביאר ג"כ שני פרצופי אבא ואמא".

את הספירות לפרצוף. להפוך את הספירות לפרצוף הכוונה לשים לב שיש פה בן אדם, שיש כאן אישיות עליה מדברים.

המשל העיקרי באידרות

המשל העיקרי באידרות הוא גוף, וכל התיאור של הפרצופים בא כליווי למשל הזה. העובדה שהמשל העיקרי הוא גוף אדם היא בהחלט מפתיעה. רבי שמעון בעצם אומר שכאשר הקב"ה ברא את האדם 'בצלם אלקים', צלם האלקים הוא הגוף ולא הנפש[25]. לכן עיקר הדימוי כאן הוא לא לנפש האדם אלא לגוף שלו. כמעט כל האידרא מסתובבת סביב הדימוי הזה. למרבה הפלא, רשב"י לוקח את החלק הכי נמוך באדם – את עצם הגוף שלו, ואותו הוא מדמה לקב"ה.

הסיבה לכך שהמשל עליו מדבר רבי שמעון הוא גוף האדם, הוא כדי שהקב"ה לא יהיה נעלם. אי אפשר לצייר את ה' רק כמו נשמה, שהרי לצייר נשמה כמו שהיא אנו לא יכולים, זה נעלם מאיתנו לגמרי.[26] רשב"י רוצה שה' יהיה גלוי, הוא רוצה שה' יימשך ללמטה ולא יישאר נעלם.

הסיבה לכך שהמשל עליו מדבר רבי שמעון הוא גוף האדם, הוא כדי שהקב"ה לא יהיה נעלם. אי אפשר לצייר את ה' רק כמו נשמה, שהרי לצייר נשמה כמו שהיא אנו לא יכולים, זה נעלם מאיתנו לגמרי

הדוגמא למשהו סתום לגמרי ובכל זאת מגיע לידי גילוי היא הנשמה שנעלמת וסתומה לגמרי והגוף מגלה אותה. הגוף של האדם הוא המקום בו הנפש יכולה להתגלות, הוא מגלה שבתוכו יש נפש. הגוף בנוי בצורה כזו שהוא מגלה את מה שהוא נעלם בעצם.[27] לכן

---

[25] לשון המהר"ל בתפארת ישראל (פרק ד') "כי בצלם אלקים עשה את האדם, כי יש בצורתו עניין אלוקי, למי שיודע ברזי החכמה", ובדרוש לשבת תשובה (עז.) "וכל האברים שבאדם, אם שהם נמצאים ג"כ בבעלי חיים... האדם נברא שצורתו הגשמית לגמרי בצלם אלקים".

[26] "וכי הנשמה שבגוף, אדם יכול לעמוד על אמיתתה?!" (מהר"ל גבורות ה', הקדמה שניה), "מהות עצמות הנשמה שבגוף האדם, שא"א לדמותה ולציירה בשום מראה וציור ודמיון" (בא"ח סוד ישרים א, א)

[27] במקום אחר הארכנו לבאר מה עניינו של מבנה הנפש המבואר בקבלה ובחסידות. שכשהפסיכולוגיה מנסה לתאר את הנפש, היא לא מתארת את הנפש עצמה אלא היא מנסה להסביר איך הנפש מתנהגת ומתפתחת. אך כשרשב"י בא לתאר את

משתמש רבי שמעון במשל הגוף כדי לבטא שהקב"ה נעלם לגמרי ובכל אופן הוא רוצה לגלות את עצמו.[28]

לפי זה, הגוף של רבי שמעון נועד לגלות את הנשמה שלו, אך רבי שמעון מגלה ששניהם - גם הגוף כפי שהוא מגלה את הנשמה וגם הנשמה עצמה - באים לגלות את הקב"ה. אם כן רבי שמעון מסתכל על הגוף שלו כחלק ממה שהקב"ה מגלה את עצמו. רבי שמעון מגלה שהגוף של היהודי הוא ממש חלק מהגילוי של הקב"ה, כי תפקידו של הגוף הוא להיות משל ודמיון לאיך שה' מגלה את עצמו. כל שאר המציאות מסתירה על כך שיש ה' ושיש בכלל משהו נעלם, אבל הגוף שהוא כלי לגלות את הנשמה הינו הכלי שמגלה שיש נעלם ושיש את ה'.

גילוי עתיקא קדישא

נתחיל לקרוא קצת באידרא (רפח.), ונראה כיצד רשב"י מתחיל לגלות את הנעלם ואת הסתום:

הנפש (ואח"כ האריז"ל ואחריו החסידות מאוד פיתחו את זה) הוא מצייר איך הנפש מביאה את עצמה ממה שהיא סתומה ונעלמת לכך שהיא באה לידי גילוי, זה מבנה הנפש של עשרת הספירות כנודע מהזוהר.

[28] וראה במה שהאריך בכך בפירושו 'דרך חיים' למשנה באבות (ג, יד) "חביב אדם שנברא בצלם", וזה לשונו שם (בדילוג) "ויש לפרש מה שאמר הכתוב (בראשית א, כז) "ויברא אלקים את האדם בצלמו", אין פירושו שיש אל השם יתברך צלם ודמות, שאין הדבר כך כלל. אבל הכתוב בא לומר כי כאשר בא לרמוז בתמונה הגשמית מה שנמצא בהקב"ה בעיון נבדל מן הגשמי, כי בודאי יכול האדם לצייר בענין הגשמי דבר הנבדל הבלתי גשמי. דמיון זה, כאשר בא לצייר השם יתברך שהוא מלך על הכל, ואין עליו במציאות, הנה יצייר תמונה בזקיפה. אף בודאי שאין לתת שום תמונה חס וחלילה אל השם יתברך, היינו שדבר זה אסור בודאי לאדם מצד השכל שבאדם, שמשיג הדבר כפי מה שהוא, כמו שיתבאר. אבל מכל מקום מה שנמצא בהקב"ה הוא מצוייר באדם הגשמי, שבריאתו של אדם בזקיפה, ולא כמו שאר בעלי חיים הולכי שחוח. כי מי שהולך שחוח, הוא מורה על שיש עליו אדון, ולפיכך הולך שחוח, כמו עבד שהולך שחוח לפני אדון שלו. אבל השם יתברך אין עליו, לכך האדם שהוא בזקיפה נאמר עליו שהוא בצלם אלקים. כלומר כאשר אחד בא ליתן צלם ותמונה גשמית מה שנמצא בו יתברך בלתי גשמי, הנה האדם הוא בצלם אלקים... כי בודאי כאשר יתואר השם יתברך בעולם הזה מצד שכל האדם, אשר שכל האדם הוא נבדל, ראוי שיהיה מתואר השם יתברך כפי אשר ראוי מצד השכל שהוא נבדל, ומצד הזה אסרה התורה כל צלם וכל דמות לאדם אשר הוא בעל שכל נבדל, וכתיב "כי לא ראיתם כל תמונה"... ובמדריגה הזאת אין צלם ודמות. אבל בריאת האדם בעולם הגשמי, ומצד עולם הגשמי נאמר על האדם שהוא בצלם אלקים... וידוע כי העולם הזה הגשמי הוא כמו מלבוש אל עולם הנבדל. וכמו שהמלבוש מתואר בו הלובש, לא באמתתו של הלובש, רק כפי המלבוש יתואר בו הלובש, אף שאינו באמתתו. וכן יתואר השם יתברך בעולם הגשמי מצד עולם הגשמי... וזה שאמר איוב (איוב יט, כו) "ומבשרי אחזה אלוה", כי כאשר יתבונן האדם בציור גופו, יכול האדם לעמוד לדעת את השם יתברך".

ושבחא דעתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין, פריש ואתפרש מכלא ולא פריש, דהא כלא ביה מתדבקן, והוא מתדבק בכלָּא הוא כלָּא.

קודם כל נדגיש שבמילים אלו בהם רבי שמעון מדבר כאן על עתיקא קדישא, עד כמה שמודגש שה' נעתק לגמרי, בסופו של דבר יש כאן שלב ראשון של גילוי. עצם האמירה שהקב"ה נעתק, היא עצמה גילוי של הקב"ה. עתיקא קדישא אמנם נמצא הכי למעלה בסדר ההשתלשלות, אך לפני כן יש את מה שהקב"ה הוא למעלה אפילו ממה שהכי למעלה.

עכשיו נשים לב כיצד הסדר כאן מתפתח: מצד אחד רבי שמעון רוצה להגיד שיש פה משהו סתום מכל סתום, והוא הכל; ומצד שני הוא רוצה להגיד שהוא מתגלה. אך עדיין, כמה שהוא מתגלה הוא עדיין נשאר סתום. שאם לא כן, יוצא שלא הסתום התגלה אלא הגלוי התגלה. לכן רשב"י אומר שמצד אחד הוא 'אתפרש מהכל' ומצד שני הוא לא פרוש אלא הוא דבוק בהכל - כי הכל בא רק לגלות שיש סתום.

עתיקא דכל עתיקין, סתימא דכל סתימין, אתתקן ולא אתתקן, אתתקן – בגין לקיימא כלא, ולא אתתקן – בגין דלא שכיח.

כמה שהוא מתגלה הוא עדיין נשאר סתום. שאם לא כן, יוצא שלא הסתום התגלה אלא הגלוי התגלה

"אתתקן" הכוונה שהוא מתלבש במשהו, כמו שבפסוק "ולא ילבש גבר" (דברים כב, ה) מתרגם אונקלוס "ולא יתקן גבר".[29] תיקון הוא מה שאני מתלבש בו, מתגלה על ידו. רשב"י אומר שה' הוא גם "אתתקן" וגם "לא אתתקן", ומסביר שמה שה' הוא כן "אתתקן" הוא כדי לקיים את הכל. אם כן, ניקח את החלק בו ה' כן "אתתקן", וכך עכשיו נוכל להתקדם, למרות שבאמת-באמת הוא גם "לא

[29] וכמו שמסביר אדה"ז, בנוגע למה שהספירות נקראו "תיקונין", בד"ה "פתח אליהו" (תורה אור יג, ג).

אתתקן". וכמו שאמרנו קודם, למרות שממשיכים הלאה בגלל שהוא כן "אתתקן", חשוב לשים לב שהוא גם "לא אתתקן" ולא לאבד זאת כשמתקדמים.

כד אתתקן אפיק ט' נהורין דלהטין מניה מתקונוי ואינון נהורין מניה מתנהרין ומתלהטין ואזלין ומתפשטין לכל עיבר, כבוצינא דאתפשטין מניה נהורין לכל עיבר, ואינון נהורין דמתפשטין כד יקרבון למנדע לון לא שכיח אלא בוצינא בלחודוי כך הוא עתיקא קדישא (הוא) בוצינא עלאה סתימא דכל סתימין.

כאשר ה' רוצה לגלות את עצמו, הוא מוציא תשעה סוגי אורות. וכאשר אתה מתבונן היטב אתה מגלה שכל התשעה אורות הם בעצם האור הראשון. ובכל זאת, ה' כן עושה שזה יהיה עכשיו תשעה אורות. תשעה האורות נועדו לגלות את ה' כל אחד לפי ענייננו, והאור האחד הוא עצם הגילוי שיש סתום. לפי זה פירוש הדברים הוא שיש פה הרבה גילויים אך כאשר אני מתבונן אני קולט שכל הגילויים פה עניינם בעצם גילוי אחד שנועד לגלות את הסתום.

למה באמת הם לא עשרה אורות? כי הכל עדיין סתום, ה' עוד לא מתגלה ממש במציאות. ספירת המלכות עדיין לא התגלתה[30] כי ה' רוצה לשמור מאוד חזק על כך שכל גילוי הוא גם סתום, ולכן הוא לא יוצא עד הסוף.

ולא שכיח בר אינון נהורין דמתפשטן דמתגליין וטמירן, ואינון אקרון שמא קדישא, ובגין כך כלא חד.

אין שום דבר חוץ ממה שה' מגלה את עצמו, והגילויים בהם הוא מגלה את עצמו נקראים "שמא קדישא". בכך רבי שמעון מראה לנו כיצד הוא משבח את ה', בכך שהוא מתאר כיצד ה' נכנס לתוך השם שלו. מהו שם של בן אדם? בעיקרון השם של האדם הוא ההתגלות שלו כלפי חוץ, אבל כאן יש שם כאשר עדיין אין ממש מישהו שצריך אותו. כעת יש רק מה שהקב"ה לבדו רוצה לגלות את עצמו ללא שיש זולת בפועל, ולכן יש פה רק תשעה אורות ולא עשרה.

[30] ראה במבו"ש מז.

עד כאן הייתה זו טעימה קלה כדי להראות כיצד רשב"י לאט לאט מגלה את הסתום אך יחד עם זאת גם משאיר אותו סתום.

להמשיך את ה' ללמטה

לפני שרבי שמעון מתחיל את כל התיאורים הללו הוא מסביר מדוע הוא עושה זאת (רפז:):

"א"ר שמעון הא השתא שעתא דרעותא הוא ואנא בעינא למיעל בלא כסופא לעלמא דאתי, והא מלין קדישין דלא גליאן עד השתא בעינא לגלאה קמי שכינתא דלא יימרון דהא בגריעותא אסתלקנא מעלמא, ועד כען טמירן הוו בלבאי למיעל בהו לעלמא דאתי".

כמובן שאין הכוונה שרבי שמעון רוצה שיהיה לו חידושים שהוא יוכל להגיד למעלה כדי להתכבד בהם וכך הוא לא יתבייש[31]. אלא שכיון שרבי שמעון הולך להסתלק ולהיפגש עם הקב"ה, ממילא אם הקב"ה ימשיך את עצמו אל ר' שמעון יהיה טוב, אך אם הקב"ה לא ימשיך את עצמו אליו – הדבר יהיה דומה לאחד שמגיע לפגישה והשני מחליט שהוא לא מגיע, זו כמובן סיטואציה מביישת ביותר. גם אם השני כן מגיע אבל רק חלק מהאישיות שלו משתתף בשיחה (נניח שהוא מגיע בלי הרצון שלו או בלי הראש שלו, כי הראש שלו עסוק במשהו אחר) זו גם כן בושה גדולה. לכן רשב"י אומר שהוא לא רוצה להגיע לעולם הבא מתוך בושה, הוא רוצה להמשיך את ה' לגמרי עד אליו, כך שיהיה דומה כביכול לאדם שיש לו גוף שלם שמבטא את האישיות שלו (כפי שנכתב לעיל).

אם הקב"ה ימשיך את עצמו אל ר' שמעון יהיה טוב, אך אם הקב"ה לא ימשיך את עצמו אליו – הדבר יהיה דומה לאחד שמגיע לפגישה והשני מחליט שהוא לא מגיע, זו כמובן סיטואציה מביישת ביותר

[31] וכמו שהוא אומר בהמשך (רצא.): "וגלי קמי (מלכא) עתיקא קדישא דהא לא ליקרא דילי ודבית אבא עבידנא אלא בגין דלא איעול בכסופא קמי פלטרוי עבידנא".

כאשר רשב"י מפרט את משל הגוף, הוא מכנה את זה במילים "**ושבחא** דעתיקא קדישא", כי בכך הוא בא לשבח את הקב"ה. כאשר משבחים את ה' גורמים לו להיכנס לתוך השבח, ולהתלבש בתוך הגילויים הללו.[32]

מיתת נשיקה

לכן בתחילת הדרוש של רבי שמעון הוא אומר כך (רפח.):

"פתח רבי שמעון ואמר (שה"ש ז) 'אני לדודי ועלי תשוקתו', כל יומין דאתקטרנא בהאי עלמא בחד קטירא אתקטרנא ביה בקודשא בריך הוא ובגין כך השתא 'ועלי תשוקתו', דהוא וכל סיעתא קדישא דיליה אתו למשמע בחדוה מלין סתימין".

רבי שמעון אומר שכל הימים שהוא היה קשור בעולם הזה, דהיינו בגוף שלו, הוא היה קשור בקשר אחד לה'. לכך הוא קורא "אני לדודי" – אני בהיותי בגוף שלי הייתי מסור כולי רק לגלות את ה'. ומשום כך "ועלי תשוקתו" – שהוא רוצה אותי כמו שאני בגוף שלי.[33]

אמירה מפתיעה זו של רבי שמעון על תשוקתו של הקב"ה אליו, מזכירה לנו את מיתת הנשיקה לה זכה משה רבינו[34]. תשוקה ונשיקה באים לבטא את אותו

[32] ראה בתורה אור בהוספות לפרשת ויחי קב, א. לכן לפני שמדברים עם ה' אומרים כל פעם "ברוך אתה". כשאדם בא לדבר עם אדם אחר שוה לו, שניהם בני אדם, אז אין צורך לבוא ולהגיד לו "אתה בן אדם"; לעומת זאת כשאדם בא לדבר עם מלך הוא לא יכול להתעלם מכך שהוא לא מדבר עם חבר שלו אלא עם מישהו חשוב, הוא צריך לתת לזה ביטוי, לכן הוא צריך להקדים ולשבח אותו. אמנם הביטוי הזה הוא משהו חיצוני כי בסופו של דבר גם המלך הוא בן אדם, ואפשר לדבר איתו כמו שמדברים עם בן אדם, אלא שאם לא משבחים אותו אז זה פשוט לא מתאים לסיטואציה, לכן ההיררכיה מסביב לא תיתן לו לדבר עם המלך או שהמלך פשוט לא ירצה לדבר איתו. אך כשאדם בא לדבר עם הקב"ה זה הרבה יותר חריף מזה, אצל הקב"ה זה חידוש בכלל שיש דבר כזה שאני יוכל לדבר איתו, הוא צריך לחדש בעצמו חידוש שהוא עכשיו הולך ומדבר איתי, לכן לפני שאני מדבר איתו אני אומר לו "ברוך אתה", "כי ברוך מלשון המבריך הגפן, שכופף ראש הזמורה לארץ ומשם צומח גפן אחר והיינו בחי' השפעה והברכה... כדי להיות גילוי" (תורה אור מקץ לז, ג).

[33] מעניין לשים לב שרשב"י הוא המשל בדרושים שלו. כשמסתכלים בתוך הדרושים של רשב"י, אפשר לראות שכשהוא מדבר על עצמו זה (בצורה עדינה) לפי הדרוש. לדוגמא: בהתחלה, כשהוא דורש בעתיקא קדישא, הוא קרא לתלמידים שלו חברים, הוא אומר שהוא לא רוצה שהם ידברו. וכשהוא מדבר על המשל של אבא ואמא ושיש להם בן אז הוא פתאום קורא לתלמידים שלו "בָּנַי".

[34] ב"ב יז.

הדבר, אלא שהנשיקה היא המעשה החיצוני ואילו התשוקה היא הרגש הפנימי הנוכח בתוך הנשיקה.[35]

ה'נשיקה' הזו של ה' גורמת לנשמה להסתלק, וכמו שכתוב בתניא (באגה"ק י')[36]:

"כי אהבה רבה לה' בלי קץ וגבול ומדה אין האדם יכול לסובלה בלבו ולהיות קיים בגופו אפילו רגע, וכמארז"ל (שבת פח:) שבשעת מתן תורה שהיתה התגלות אלהותו ית' ואא"ס ב"ה בבחי' דיבור והתגלות פרחה נשמתן כו'".

התורה הזו אמורה להחיות אותנו

ההשוואה שעשינו בין הדבקות של רבי שמעון בה' לדבקות שהייתה במתן תורה מעוררת שאלה:

אמנם הגילוי הגדול שהיה במתן תורה גרם לנשמה לפרוח, אך מצד שני החַיות הגדולה שהיתה בגילוי זה גם גרמה לנשמה לחזור להתלבש בגוף. וכמו שכתוב בתניא (בפרק לו) "שעל כל דיבור פרחה נשמתן כו' אלא שהחזירה הקדוש ברוך הוא להן בטל שעתיד להחיות בו את המתים **והוא טל תורה** שנקרא עוז

[35] כדי להבין מדוע בהסתלקותו של משה רבנו מתוארת הנשיקה כמעשה החיצוני, ואילו בהסתלקותו של ר' שמעון מתוארת הכוונה הפנימית, צריך לשים לב להבדל משמעותי בין תורה שבכתב לבין תורה שבעל פה. תורה שבכתב אינה מחולקת לנגלה ונסתר, כל התורה היא דיבורים של ה' והיא מגלה את הנוכחות של ה' בעולם. תורה שבעל פה לעומת זאת מורכבת מתורת הנגלה ומתורת הנסתר. מורכבות זו בתורה שבעל פה, נובעת מהמעורבות של האדם בתוך לימוד תורה שבעל פה. כאשר משה רבנו אומר את התורה או כאשר נביא מתנבא בשם ה', הנוכחות של ה' גלויה בתוך דבריו. אך כאשר תלמיד חכם מחדש דין בהלכה לפי כח הבנתו, הנוכחות של ה' נסתרת בתוך דבריו. אך בתוך כוונתו הפנימית, כאשר הוא מכוון לשם שמיים שם מתגלה הנוכחות של ה'.

לכן כאשר מתוארת הסתלקותו של משה רבנו מיתת הנשיקה מתוארת דווקא דרך המעשה החיצוני, כי בתורה שבכתב גם המעשה החיצוני מבטא גילוי אלוקות. אין הבדל בין המעשה החיצוני לבין הכוונה הפנימית, את הכל הקב"ה עושה. בהסתלקותו של ר' שמעון מתוארת הכוונה הפנימית כי בתורה שבעל פה דווקא הכוונה הפנימית היא זו המבטאת את הנוכחות של ה', בעוד המעשה החיצוני עלול לעמוד בפני עצמו ללא גילוי של נוכחות אלוקית.

[36] וראה עוד בלקוטי אמרים פרק לד, ופרק לו.

כמארז"ל כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו כו'". ומדוע אם כן אצל רבי שמעון הנשמה פרחה ולא חזרה על ידי ה"טל תורה" שעסק בו[37]?

התשובה לכך היא שיש הבדל בין הטל שהיה במעמד הר סיני – על ידו ה' מחייה אותנו, לבין הטל אצל רבי שמעון – על ידו אנו צריכים להחיות את עצמנו. וכפי שנכתב באריכות לעיל, כאן רבי שמעון הוא שאומר תורה ולא הקב"ה. כלומר, התורה שרבי שמעון אומר כעת היא אמנם המשל של מתן תורה בו ה' נתן לנו טל, אך עכשיו ה' רוצה לתת לנו תורה כזו על ידה אנחנו בעצמנו נוכל להחיות.

אפשר לומר את הנקודה הזו בשתי צורות שמשלימות אחת את השנייה: אפשרות אחת היא שבעצם מה שרבי שמעון נותן לנו תורה הוא מחייה אותנו, שאנחנו נחשבים מתים[38]. ואפשרות שניה היא שעל ידי שרבי שמעון אמר את התורה הזו, ועל ידי שלומדים אותה הרבה – התורה הזו תביא אותנו בסופו של דבר לתחיית המתים ממש.

לא מספיק שהחיות תהיה 'בומבסטית' מלמעלה, אלא צריך שהיא תיקלט היטב בתוך הנשמות. וכל הדורות מאז רשב"י הם תהליך מתמשך בו התורה שלו עוד יותר ועוד יותר נקלטת בתוכנו

נסביר זאת יותר:

למה התורה הזו לא מחייה אותו? כי צריך שהטל ייקלט טוב, כלומר שהחיות תיקלט טוב בתוכנו. לא מספיק שהחיות תהיה 'בומבסטית' מלמעלה, אלא צריך שהיא תיקלט היטב בתוך הנשמות. וכל הדורות מאז רשב"י הם תהליך מתמשך בו התורה שלו עוד יותר ועוד יותר נקלטת בתוכנו. כאשר

[37] הוא לא סתם עסק בתורה אלא הוא עסק בתורה שקשורה לטל, הוא הסתלק בדיוק כשהגיע לדבר על הפסוק (בתהלים קלג) "כְּטַל חֶרְמוֹן שֶׁיֹּרֵד עַל הַרְרֵי צִיּוֹן כִּי שָׁם צִוָּה הוי' אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם".

[38] או עוד יותר מזה, כמו שהאר"י כותב שבברכה השניה של תפילת העמידה אומרים "מחיה המתים" ולא "יחיה המתים" משום שכל מה שהדורות ממשיכים הוא בעצם גלגול של הדורות הקודמים שבאים לפה שוב. כלומר אמנם רשב"י מת אבל התורה שלו ממשיכה להתגלגל פה ולהחיות.

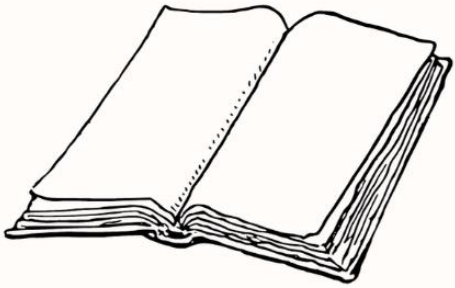
התורה של רשב"י תיקלט טוב בתוך המציאות והיא תספוג אותה לגמרי, אז באמת יקומו המתים לתחייה. לכן האידרא זוטא מסתיימת בתחיית המתים (רצו:)

"זכאה חולקיה לעילא ותתא כמה גניזין עלאין מסתמרן ליה עליה אתמר (דניאל יג) ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין".

אם נרצה לסכם במילים קצרות, כל האדרא זוטא מתאר כיצד ה' מגלה את עצמו עד שהוא מגיע לרשב"י; וכאשר ה' מגיע לרשב"י נאמר "חיים עד העולם" – הוא מגיע לחיים שנמשכים עד תחיית המתים וכבר יש חיים נצחיים.

בזכותך!
רבים יזכו להתחבר
לעומק של התורה

לשותפות בהפצת עלון
מעמקים חייג עבשיו
058-5277427

גילוי פרצופי אבא ואמא – היכולת להבין את סודות התורה

האר"י כותב שההבדל העיקרי בין האדרא רבא לבין האדרא זוטא הוא שבאדרא רבא רשב"י דרש על כל הפרצופים חוץ מאבא ואמא, משא"כ באדרא זוטא (שנאמרה בזמן הסתלקותו) הוא דרש גם על אבא ואמא "וכל עיקר אדרא זוטא לא היתה אלא לגלות זה" (לשונו במבוא שערים ש"ב ח"ב פ"א).

לדרוש על השכל

מדוע באידרא רבא רבי שמעון לא רצה לדרוש על אבא ואמא?

ננסה להסביר את הסיבה לכך באופן פשוט:

דיבור על אבא ואמא הוא בעצם דיבור על השכל (כמבואר שם בזוהר שאבא ואמא הם הפרצופים של החכמה והבינה). השכל מצד עצמו מסתכל מבחוץ, ולכן הוא צנוע ומתחבא[39], כי הוא לא רוצה לבטא את עצמו אלא להתמקד בדבר עליו הוא דן. כמו כן כאשר רשב"י רוצה לדבר על הקב"ה, הוא לא רוצה לדבר על איך שה' מסתכל על עצמו מבחוץ, וגם הוא לא רוצה לדבר על איך שהוא מסתכל על ה'

[39] לדוגמא רפח. "מוחא דשכיח ושקיט". וראה מה שהארכנו בסדרה על עשר הספירות בביאור ספירת החכמה (נדפס במעמקים גליון מס' 40).

מבחוץ (ראה הערה 25). רבי שמעון מרגיש שאם הוא ידבר על השכל הוא בעצם ידבר על עצמו (על איך שהוא תופס) יותר מאשר על הקב"ה. לכן, כדי שהשכל יהיה באמת קדוש צריך שהוא יהיה בלוע בתוך אריך[40]. אך בשעת הסתלקותו, באידרא זוטא רבי שמעון כבר כן מדבר על השכל.

נסביר את הדברים בהקשר למה שדובר קודם בדברי רבא על רבי שמעון:

בדרך כלל כאשר אני לומד אני מנסה להיות נתון במה שה' אומר, ואני רוצה להעלים את השכל שלי. אני משתדל שהשכל שלי לא יתערב בתוך ההקשבה לדבר ה'. אך רבי שמעון בא ואומר בדיוק הפוך – "מה פתאום?! זה העיקר! העיקר שיהיה בסוף את השכל שלי". לכן באידרא זוטא רבי שמעון מחליט לדבר על אבא ואמא, על אף שבדרך כלל הם מוחבאים.

גם השכל הוא אלקות

הנקודה היא שרבי שמעון מלמד אותנו שסודות התורה הן משהו אישי. האלקות נמצאת בתוכי, וכאשר האלקות בתוכי אני בעיקר צריך לשים לב לשכל שלי – לכך שהוא צריך לצאת מההעלם.

קודם אמרנו שחכמת הנסתר אומרת שה' גלוי, אבל אם ה' מתגלה רק בכתר או במידות, המשמעות היא שהוא לא ממש גלוי, שהרי הכתר והמידות לא נפרדים מצד עצמם. לעומת זאת אם ה' מתגלה בתוך השכל המשמעות היא שהוא ממש גלוי, שהרי השכל מסתכל כביכול מבחוץ.

בדרך כלל כאשר אני מדבר על אלקות אני מחביא את השכל, כי אם לא אחביא את השכל יצא שאני מדבר על עצמי ולא על הקב"ה. אך כאן רבי שמעון מחדש שאמנם אבא ואמא הם פרצופים בפני עצמם, אך בכל זאת הם אלקות.

[40] במבוא שערים (ח"ב פ"א) כתב האריז"ל "באדרא רבא לא רצה לגלות פרצופי אבא ואמא היטב, להיותם נעלמים תחות דיקנא דאריך אנפין", ובפירוש 'קול ברמה' (לר' יעקב צמח, בתחלת הספר) דייק מזה "הנה משמע שנתגלה קצת", כלומר שרשב"י כן רמז על פרצופים אלו אך השאיר אותם מכוסים.

אבא ואמא נמצאים בזקן

כאשר מתבוננים בצורה בה רבי שמעון מתאר את סדר ההשתלשלות במשל הגוף, ניתן לשים לב כמה מחודש ומפתיע שיש את הפרצופים של אבא ואמא.

לאחר שרשב"י מתאר את ה"עתיקא" שהזכרנו קודם, הוא עובר לתאר את הגולגולת על כל חלקיה הפנימיים וכן את שערות הראש שיוצאים משם (רפח. "גלגלתא דרישא..."), לאחר מכן יורד לתאר את המצח (רפח: "מצחא דאתגלי בעתיקא..."), אחר כך עובר לעיניים (רפט. "עינוי דרישא דעתיקא קדישא..."), אחר כך מתאר את האף (שם "חוטמא...") ולאחר מכן את הזקן (רפט: "בדיקנא דעתיקא קדישא...").

כאשר רשב"י מדבר על הזקן, הוא מסביר שבזקן יש 'מזלות', דהיינו נוזלים משם דברים למטה[41], ואז פתאום הוא אומר שעל המזלות הללו תלוי מֹח. את המֹח הזה רשב"י כבר לא מתאר כחלק מהגוף, הוא אומר שיש בו זכר ונקבה (בדף רצ.) והם נקראו "חכמה אב, בינה אם". לאחר מכן הוא ממשיך לכך שאותם אבא ואמא הולידו בן ובת, שהם זעיר אנפין ונוקביה שהוא יתאר בהמשך עד הסוף.

תיאורו של רשב"י מעלה שתי שאלות: א) מה הכוונה שהשכל נמצא בזקן ולא בתוך הגולגולת?

ב) כמו כן, מדוע במקום להמשיך לתאר את הכל כחלק מגוף אחד, כעת רבי שמעון מתחיל לתאר משפחה?

הנשמה והשכל

כדי לענות על כך, נקדים הקדמה קצרה.

ישנם שלוש מדרגות של הסתכלות על המֹח של האדם:

[41] "אותה בחינה יקרא מזל מלשון יזל מים מדליו, ונוזלים מן לבנון" (לשון הרמ"ק בפרדס ג, ז).

מצד אריך, העיקר היא הנשמה כפי שהיא לעצמה, והגלגלתא ומוחא משמשים לה רק כמשכן. מתוך נקודת המבט של אריך, לגלגלתא והמוחא אין תפקיד מהותי ואין להם ממש מציאות מלבד מה שהנשמה שוכנת בתוכם.

מצד אבא ואמא (שכל), השכל הוא כלי לנשמה, ותפקידו לגלות את הנשמה בתוכו. השכל קולט ותופס את מציאותה של הנשמה, וזהו מהותו.

מצד ז"א (מציאות האדם), השכל הוא מה שממשיך את הנשמה לתוך המציאות. מצד ז"א, העיקר הוא הגילוי של הנשמה בתוך המציאות של האדם, ולכן עיקר משמעותו של השכל היא שהוא מנהיג את הגוף.

כל אחת מההסתכלויות הללו מולידה ציור שונה:

הציור של אריך הוא של נשמה שיש לה גוף שמשמש לה משכן. בציור זה כביכול כל הגוף מורכב רק מראש, כי מורגש שהעיקר היא הנשמה בעצמה, וכל הגוף כלול במח שהוא המשכן של הנשמה.

כאשר אריך מסתכל על השכל, על המודעות של האדם, הציור הוא של שערות הזקן. השכל קולט חיות מועטת מתוך הנשמה, כמו החיות המועטת שיש בשערה לעומת החיות הגדולה שבראש. הציור הוא של שערות הזקן דווקא (ולא שערות הראש), משום שרק כאשר האדם מתבגר ומתמלא זקנו הוא מסוגל להסתכל על השכל שלו מלמעלה, ככלי שקולט חיות מועטת מתוך הנשמה.

אמנם הציור של המח אצל ז"א, שמבחינתו העיקר הוא הגוף והחיות שנמשכת לתוכו, הוא כמו מבנה האדם שאנו מכירים - של אדם עם ראש וגוף, כאשר עיקר משמעותו של המח היא שהוא מנהיג ומכוון את הגוף.[42]

[42] להעיר שבתקוני זוהר, בשם אליהו הנביא הוא מציין כמו הציור הפשוט. ורק כאן, אחר שברר את המקום שלו עם אחיה השילוני (כמו שנזכר במאמר שמציינים אליו בתחילת האדרא זוטא, שנדפס בז"ח בראשית דף כד) [שהוא רבו של אליהו הנביא (כמש"כ הרמב"ם בהקדמה ליד החזקה)], הוא מתאר את זה אחרת. [וראה מה שביאר ר' יעקב צמח בקול ברמה (בתחלת האדרא זוטא, בד"ה "ברירנא דוכתאי", בהגהת הצמח אות ה') "פרש הרמ"ק ז"ל (מובא באור החמה שם דברים רפז:) כי לפי שירבעם תלמיד אחיה השילוני, וגזל אביו ואמו ואמר 'אין פשע' (ראה ברכות לה:), וקלקל תקוני שכינתא, כן עתה חזר אחיה השילוני בגלגול ר' שמעון בן יוחאי לתקן תיקוני שכינתא, ע"כ דברי הרמ"ק. וכדי לתקן 'גוזל אביו ואמו', לכך גילה עתה באדרא זוטא תיקון פרצופי אבא ואמא"].

כעת אנו יכולים להבין מדוע בציור של רבי שמעון אבא ואמא נמצאים בשערות הזקן. הסיבה לכך היא שרשב"י מסתכל על השכל מלמעלה, מצד אריך, שם ניכר שהשכל אינו אלא חיות והמשכה מועטת מהראש, כשערות.

שלב ביניים בין הקב"ה לעולם

מה רבי שמעון רוצה ללמד אותנו בציור הזה?

עד עכשיו רשב"י דיבר על הגלגלתא ומוחא, שם הכל סתום, הראש מתעסק רק עם עצמו ולא קשור לשום התפשטות. בהמשך רשב"י ידבר על זעיר-אנפין ששייך לגוף, למקום שכבר מתפשט החוצה. כעת רבי שמעון רוצה לומר שמה שמחבר בין הראש הסתום הזה לגוף המתפשט הזה אלו בעצם הארות קטנות שיוצאות מהראש, שאלו הם השערות של הזקן, ומהם בעצם נולד זעיר-אנפין ונוקביה.

בכל הציור הזה רבי שמעון רוצה ללמד אותנו שבאופן פשוט כאשר לאדם יש דבקות בה' יש לו שני מצבים בנפש: יש לו את המקום של הגלגלתא ומוחא בו האדם קשור רק למעלה ולא לעצמו, ויש לו את המקום של הגוף של ז"א בו הוא חי את עצמו בתור כלי לחַיות אלוקית. אבל רבי שמעון לא רוצה שיהיה רק או את המצב הזה או את המצב הזה, אלא הוא רוצה להסביר שיש עוד שלב ביניים. רשב"י רוצה לשים לב כיצד כל מצב בנפש נמשך מהמצב שמעליו, ולכן הוא מגלה שיש מוחא באמצע. ואין זה סתם מוחא – זהו מֹח חכמה ובינה, שנמשכים מהשיער של אריך להיות אלה שממשיכים את המוחא ללמטה לז"א.

לפי זה יוצא שאלו הם השלבים של ההמשכה מלמעלה למטה:

א. יש איך שהאדם חושב רק למעלה, לא מחובר למטה בכלל (גלגלתא ומוחא); **ב.** יש איך שהאדם חושב על כך שבאמת אפשר להמשיך את הלמעלה ללמטה, ובאמת יימשך משם ללמטה (מֹח חכמה ובינה); **ג.** ויש שהאדם חי את זה שזה כבר נמשך למטה, וזה למטה בפועל בתוך המציאות שלך (ז"א).

החידוש הגדול של רבי שמעון הוא שמלמעלה ועד למטה הכל הוא המשך אחד רציף.

לגלות למישהו מבחוץ

למעלה (באריך) יש רק את ה'. ה' אמנם מגלה את עצמו אך הכל נשאר בינו לבין עצמו, הכל "סתים". אך ה' רוצה לרדת עוד יותר למטה, לגלות את עצמו יותר. כעת ה' רוצה שיהיה מישהו חיצוני שיסתכל עליו והוא יהיה גלוי לו. זו המשמעות של הירידה לחכמה ובינה, בה כבר נהיה שניים (זכר ונקבה)[43].

המשמעות בכך שיש לאדם שכל היא שהוא יכול להסתכל על עצמו ולחשוב על כך שהוא קיים. כל עוד יש רק את עצם הקיום הוא נשאר סתום בפנים, אך כאשר האדם יכול לחשוב על כך שהוא קיים הוא הופך להיות כביכול שניים. כיוון שהאדם מושך את עצמו להיות אחד כזה שיכול להסתכל על עצמו, ממילא יש את מי שמושך ויש את ההוא שמסתכל מבחוץ.

ובכל זאת, במח חכמה ובינה עדיין אין ממש שניים נפרדים, אלא הם אבא ואמא שנמצאים כל הזמן ביחד, "לא אפסיק רעותא דתרווייהו לעלמין בחד נפקין בחד שריין, לא אפסיק דא מן דא ולא אסתלק דא מן דא" (רצ:), אך האבא והאמא הללו רוצים שבהמשך יהיו ממש שניים – זכר ונקבה. ואכן, בסוף הדרוש של רשב"י באמת יהיה כביכול מישהו אחר שיסתכל מבחוץ. ומיהו אותו אחר? הרי הוא רשב"י בעצמו.

בסוף הדרוש של רשב"י באמת יהיה כביכול מישהו אחר שיסתכל מבחוץ. ומיהו אותו אחר? הרי הוא רשב"י בעצמו

מי רוצה לגלות את הסודות?

בהקשר הזה מעניין לראות את ה'רומן' שבין רשב"י לבין הקב"ה. כאשר הוא מגלה את פרצופי אבא ואמא הוא אומר כך (דף רצא.):

"אמר רבי שמעון: באדרא [הכוונה לאדרא רבא] לא גלינא כלא, וכל הני מלין טמירין בלבאי הוו עד השתא ובעינא לאטמרא לון לעלמא דאתי... והשתא רעותא דקודשא

[43] קודם לכן, אפי' כשתיאר את העיניים ואת הנחיריים באף הוא אמר שבעצם יש רק עין אחת ונחיר אחד.

בריך הוא בהאי, הא בלא כסופא איעול קמי פלטרוי [הקב"ה רצה שאני אדרוש את הדברים הללו פה בעולם הזה דווקא]...".

רבי שמעון אומר שבהתחלה הוא חשב שהוא לא יכול לגלות בעלמא הדין את כל הנסתרות הללו. הסיבה לכך שלא ניתן לגלות את הסודות הללו בעלמא הדין, היא משום שרבי שמעון רוצה לגלות את הקב"ה בעצמו, את הסתימו. הוא חשב שרק בעולם הבא, הוא יוכל לגלות את הקב"ה באמת, כי שם הוא יהיה בלוע לגמרי בקב"ה. אמנם מאידך, בעולם הבא אי אפשר כל כך לגלות, כי כל מה שיש שם בעצם נשאר בלוע בתוך הקב"ה ולא מגלה אותו החוצה ממש.

לכן בא הקב"ה לרבי שמעון ואומר: לא, אני לא רוצה שרק במקום בו אתה בלוע בתוכי יתגלה הסתימו שלי, אלא אני רוצה שהוא יתגלה ממש בתוך המציאות בעלמא הדין. לכן רבי שמעון מתחיל לדבר על אבא ואמא, כך הוא מביא את הקב"ה לידי גילוי.

רבי שמעון מדבר על אבא ואמא, וכך מגלה את הקב"ה, רק משום שכך הקב"ה בעצמו רוצה. עניינם של אבא ואמא הוא לגלות את העצם, את הנעלם. לכן הדיבור עליהם מגיע רק בעקבות רצונו של הקב"ה.

והנה, לאחר שרבי שמעון גומר לדבר על אבא ואמא ומתכוון להתחיל לדבר על ז"א ונוקביה, פתאום מתרחשת תפנית בעלילה (שם בעמוד ב'):

"א"ר אבא כד סיים מלה דא בוצינא קדישא בוצינא עלאה ארים ידוי ובכה וחייך, בעא לגלאה מלה חדא, אמר במלה דא אצטערנא כל יומאי והשתא לא יהבין לי רשותא".

למה לא ניתנת לרבי שמעון רשות להמשיך לגלות את מה שהוא מתכנן?

הסיבה לכך היא שעד עכשיו רבי שמעון דיבר על אבא ואמא, שעניינם לקלוט את עצם הנשמה. אך כעת הוא רוצה לדבר ממש על ה'למטה', על ז"א ונוקביה. כאשר רבי שמעון רוצה שהקב"ה יתגלה ממש למטה בתוך המציאות, לא ניתן לכך רשות מלמעלה, כי אם תינתן רשות מלמעלה לא תהיה זו ירידה ממש למטה. כדי להוריד את ה' למטה רבי שמעון צריך לדבר מתוך עצמו.

ואכן, פתאום רבי שמעון מתחזק ופועל זאת בעצמו:

"אתתקף ויתיב ורחיש בשפוותיה וסגיד תלת זמנין ולא הוה יכיל בר-נש לאסתכלא באתריה כ"ש ביה".

כעת נראה כביכול רבי שמעון כבר נמצא למעלה, והוא מדבר על הגוף שלו שנמצא למטה.

"אמר פומא דזכית לכל האי לא אנגיבו מבועך, מבועך נפיק ולא פסק, עלך קרינן (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן, וכתיב (ישעיה נח) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו".

כאשר רבי שמעון אומר "לא יכזבו מימיו" הוא מתכוון לומר שהוא לא יעצור מלדבר, כלומר שהוא כן יוכל לדבר כאשר הוא נמצא בעולם הזה. כיוון שהוא רוצה שה' יתגלה ממש למטה, ממילא צריך שהוא יגלה את ה' מתוך הגוף שלו בעולם הזה מעצמו. כי רק כך נחשב הדבר באמת לגילוי, אחרת עדיין הכל נשאר למעלה.

"האידנא אסהדנא עלי, דכל יומין דקאימנא תאיבנא למחמי יומא דא (נ"א רעותא לגלאה רזא דא) ולא סליק ברעותי (נ"א בידי) בר האידנא דהא בעטרא דא מתעטר האי יומא, והשתא בעינא לגלאה מלין קמיה דקודשא בריך הוא דהא כלהו מתעטרין ברישי, והאי יומא לא יתרחק למיעל לדוכתיה כיומא אחרא דהא כל יומא דא ברשותי קיימא והשתא שרינא לגלאה מלין בגין דלא איעול בכסופא לעלמא דאתי, והא שרינא אימא [פירוש: ועכשיו אתחיל להגיד. ואז רבי שמעון מתחיל לדבר על ז"א ונוקביה]".

נהנית? רוצה לשמוע עוד?
לשמיעת שיעורי הרב בקול הלשון חייג 073-371-8149

התפקיד העיקרי שלנו

למה הנקודה הזו מאוד קשורה לזמן שלנו? אנו נמצאים בזמן של מעבר בו הנגלה נהיה יותר ויותר מחובר לנסתר. זו המשמעות של הנבואה (ישעיה יא, ט) "מלאה הארץ דעה את ה'", שילמדו יותר ויותר פנימיות התורה. פנימיות התורה גורמת לנו לשים לב לכך שהשכל הוא כלי, וביחס ל"נשמתא דאורייתא" הוא רק שערות. כך יותר ויותר מתברר עד כמה הנגלה צריך להיות כלי ל"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"[44].

אפשר להגיד שהעניין של רשב"י הוא שיש דבר כזה יהודי צדיק אלוקי קדוש ונשגב וכו' וכו', ואז באמת העיקר ביום הזה הוא בפועל שיהיה המון המון שמחה.

[44] כתוב "אילו ידעתיו הייתיו" (העיקרים ב, ל; מדרש שמואל ו, ז), אז כש"מלאה הארץ דעה את ה'" אז כבר מגיעים ל"ידעתיו" אז אפשר יהיה לומר "ידעתיו הייתיו" (ראה בתורת שלום שמח"ת תרד"ע סעיף ג'; לקו"ש כז עמ' 263 הערה 26).

ואפשר להגיד שהעיקר הוא שיהודי יכול לחדש חידושי תורה ולהרגיש שהם משהו אלקי, ובעצם העיקר הוא לגלות שיש משהו אלוקי ביהודי (כמו שהארכנו בהתחלה).

ואפשר לפתוח את הזֹהר בפנים, ולשמוע כיצד ר' שמעון מגלה שיש אלקות בתוך יהודי. כיצד הוא מגלה זאת? הוא מדבר המון על היחס בין החכמה והבינה, כלומר בין השכל לבין מה שלמעלה מהשכל ולבין מה שלמטה מהשכל. ועיקר החידוש שלו הוא על השכל שמביא אותנו לדעת את ה'. לפי זה, העיקר בלג בעומר הוא שאפשר ללמוד ולהבין, כפשוטו, וזה התפקיד העיקרי שלנו.

התפקיד העיקרי שלנו הוא גם ללמוד הרבה נגלה כדי שיהיה ברור שהוא כלי. עלינו לגשת לנגלה כשערות ביחס לנסתר, בבחינת שכל התלוי על הזקן. וכן תפקידנו להבין מהי באמת הפנימיות, כמו שאדמו"ר האמצעי היה אומר שתכלית החסידות היא שכאשר שני יהודים נפגשים הם ידברו מעתיק ואריך[45]. אדמו"ר האמצעי לא רצה שסתם ידברו נגלה, אלא ידברו פנימיות התורה. שהיהודים ירגישו שפנימיות התורה היא מה שיש לדעת – לדעת את ה'.

רשב"י אומר שהעיקר הוא שאפשר יהיה ללמוד פנימיות התורה. כלומר שאפשר יהיה לדבר על הנוכחות של ה', על איך שה' ממשיך את עצמו לתוך המציאות שלנו, בצורה הכי בהירה והכי

מה אני רוצה להגיד בכל זה?

ברוך ה' יש היום הרבה צדיקים, וכל אחד הולך לפי עניינו. פה, אצלנו, רשב"י אומר שהעיקר הוא שאפשר יהיה ללמוד פנימיות התורה. כלומר שאפשר יהיה לדבר על הנוכחות של ה', על איך שה' ממשיך את עצמו לתוך המציאות שלנו, בצורה הכי בהירה והכי פשוטה.

[45] לדבר על עתיק ואריך זה לשים לב ש"אבא ואמא" (שהם השכל שנמצא בדבור) הם תלויים בשערות של עתיק ואריך.

בשבילי זו הנקודה של האדרא זוטא, וזהו האור של היום הזה – שה' ממשיך את עצמו לתוך המציאות, ויהיה לך כמה שיותר בהירות ופשטות בנוכחות שלו. לא שנוכחותו תהיה בבחינת חכמה עילאה וכו', אלא להיפך, שתהיה ממש ממש כמה שיותר פשוט אצלך.

יודעים כאילו מעצמנו

זו המשמעות של גילוי הרזין, עליה התאמץ אדמו"ר האמצעי[46]. אפשר להגיד שזו מטרתו רק של קונטרס ההתפעלות, אך אפשר להגיד שזו כל החסידות. ולעניינו עכשיו המטרה היא שיהיו לנו השכלות שמביאות אחר כך להתפעלות אלקית. שכאשר לומדים חב"ד יהיה זה כמו שאדמו"ר הזקן אומר בפרק מב בתניא שהעיקר הוא שהאדם ישער בתוך עצמו את העניין, "לא מפי סופרים ומפי ספרים", שיהיה פשוט ובהיר אצלו לגמרי כיצד ה' ממשיך את עצמו לתוך המציאות.[47]

ישנה דוגמא שאני אוהב להביא, שיכולה להמחיש כיצד אנו רוצים שידיעת ה' תהיה חלק מאיתנו. שכאשר מלמדים ילד איזה משהו ואחר כך שואלים אותו על כך והוא עונה, שואלים אותו – "מאיפה אתה יודע"? ואז הוא אומר – "אני יודע את זה מעצמי". משום שהילד תופס שאם הוא באמת הבין את מה שלימדו אותו ממילא זה כמו שהוא יודע את הדבר מעצמו.

כאשר אני יכול לדעת את ה' מעצמי אז באמת הגעתי ל"קבלת התורה"; ואם אני לא יכול לדעת את ה' מעצמי יוצא שהייתה רק נתינת התורה אך לא קבלת התורה[48].

[46] ראה באריכות בספר 'נהלך ברגש'.

[47] וזה לשונו שם: "כי העבודה שבלב היא לפי הדעת, כמ"ש דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ונפש חפיצה, ולעתיד הוא אומר ולא ילמדו איש את רעהו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי וגו'. אך עיקר הדעת אינה הידיעה לבדה שידעו גדולת ה' מפי סופרים ומפי ספרים, אלא העיקר הוא להעמיק דעתו בגדולת ה' ולתקוע מחשבתו בה' בחוזק ואומץ הלב והמוח, עד שתהא מחשבתו מקושרת בה' בקשר אמיץ וחזק כמו שהיא מקושרת בדבר גשמי שרואה בעיני בשר ומעמיק בו מחשבתו, כנודע שדעת הוא לשון התקשרות כמו והאדם ידע וגו'".

[48] כמה פעמים באו אלי מטפלים שלמדו אצלי והתלוננו שכשאני נותן עצה לבן אדם זה כל כך נהיה לו פשוט אצלו עד שבכלל הוא לא מעלה בדעתו שהוא שמע את זה ממני, ואז המצב שלו קצת מסתדר, והוא בטוח שזה לא קשור אלי אז הוא עוזב את הטיפול באמצע. כך זה צריך להיות כשהאדם לומד. חס ושלום לא להפסיק את הטיפול באמצע, אבל כן הוא צריך להרגיש שאחרי שרשב"י והקב"ה הסבירו לו אז כאילו אנחנו יכולים להגיד את זה בלי שהם הסבירו

להתכנס פנימה

מכאן נבוא להסביר הבדל נוסף בין האידרות:

בעוד שבאידרא רבא כל החברים מדברים, באידרא זוטא רבי שמעון אומר שהוא רוצה לדבר לבד ומבקש שאף אחד מהחברים לא ידבר[49]. יש את מה שעושים בחבורה, וזה מגיע למקום מסוים; אך יש את מה שעושים לבד. מה ההבדל? במקום אחר ביארנו את ההבדל בין היחוד של שמע ישראל לבין היחוד של שאר התורה, שאת התורה המצווה היא ללמד לאחרים והיא נלמדת בריבוי של אנשים, אבל ב"שמע ישראל" היהודי מתכנס פנימה, ואומר "ה' אחד".

מדוע רבי שמעון הוא אש ומכלה את הכל? כי בעצם הוא שומע. ומה קורה כאשר הוא שומע? שמיעה היא גם מלשון אסיפה, כמש"כ "וישמע שאול את העם" (כמש"כ בלקו"ת ואתחנן יא, ב). רבי שמעון אוסף את הכל, מתכנס פנימה, ואז אין כלום חוץ מהמציאות שלו. זו המשמעות של מה שקורה פה באדרא, שרבי שמעון מתכנס ומתכנס.

הידיעה את ה' בסופו של דבר היא בהתכנסות, במקום שהוא "לא מפי סופרים ומפי ספרים" אלא מה שהוא משער בליבו. זה משהו פנימי.

מה יהיה העתיד שלנו

ל"ג בעומר הוא יום מצוין לחשוב מה עם העתיד שלנו, משום ש"יפקון ביה מן גלותא ברחמי", בזכות "חיבורא דילך". לכן נאמר כעת משהו מאוד פשוט במציאות:

לאיפה רוצים להגיע? אם ה'נגלה' הוא מה שמוביל את עם ישראל, המשמעות היא שבסוף רוצים שכל המדינה יהיו חרדים; אולי אפילו רוצים פחות מזה, רוצים שהמדינה תהיה עם לאומיות, עם צבא חזק, ועם הרבה גשמיות,

לנו את זה, כאילו אנחנו יודעים את זה מעצמנו, צריך שזה ירד עד כדי כך למטה למטה למטה.

[49] ז"ל בדף רפח. "א"ר שמעון באדרא אשתכחנא דכל חברייא הוו אמרי ואנא עמהון, השתא אימא אנא בלחודאי, וכלהו צייתין למלולי עלאין ותתאין, זכאה חולקי יומא דין".

התיישבות חזקה, וכדו'. באופן כזה קשה מאוד להתקדם לעתיד, כי אם בסוף נצליח להגיע ליעד הזה, וזה אכן היעד, ממילא כל אחד שואל את עצמו – "ומה יהיה אחר כך?"... אבל כאשר מדברים על "ומלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים" ממילא מחפשים איך לעשות שהאמונה בה' תהיה משהו שמחיה, ובכך יהיו טרודים.[50]

מדברים היום הרבה על "שוויון בנטל". מהו הנטל? אפשר לחשוב שהנטל הוא צבא, ואפשר לחשוב שהנטל הוא לשמור על היהדות. אך עיקר מה שאנחנו רוצים להגיד הוא שהנטל הוא איך עושים ש"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". יכול להיות שצריך בשביל זה חיילים שישמרו ויהרגו וכו'. הכל חשוב ונצרך, אבל לא זה הנטל. הנטל הוא שיהיה פה "ממלכת כהנים וגוי קדוש" שטרודים בשכל כיצד להמשיך את ה' לתוך המציאות, שזו תהיה הטרדה שלהם.

השאלה כיצד להמשיך את ה' לתוך המציאות היא לא שאלה צדדית, אלא זו שאלה קיומית לעם ישראל. העם כולו צריך להיות מוטרד בשאלה הזו. כתוב בהמשך הפסוק ש"כולם ידעו אותי מקטנם ועד גדלם", כלומר שכולם יהיו טרודים בנקודה הזו. כמובן שכל אחד טרוד בכך לפי תפקידו הוא, אחד באופן הזה ואחד באופן הזה, אבל העיקר שהראש יהיה מונח בשאלה איך עושים שיהיה הרבה חיות, שהאלוקות תהיה זו שמחיה את הכל, שבאמת הקב"ה יְחַיֶּה אותנו.

מה מאחלים אחד לשני בל"ג בעומר? כל אחד מאחל משהו אחר. חשבתי שאני רוצה לאחל "הילולא שמחה". ההילולא (החתונה) היא בין הקב"ה לרשב"י, שהוא בעצם הנציג של כנסת ישראל. כאשר רשב"י מבקש לבוא להילולא שלו הוא מבטא בכך שכולנו משתתפים בחתונה הזאת.

אז שתהיה לכולנו הילולא שמחה.

[50] ניתן דוגמא: כמה מדענים שממש חוקרים יש באוניברסיטה? מעט, אין הרבה אנשים כאלה באוניברסיטה, הרוב הם סטודנטים. למה צריך את כל הסטודנטים? רוצים להגיד שידע זה דבר חשוב, לכן מחנכים לזה מגיל צעיר, שיהיה לימודי ליבה וכו'. הראש הוא שרוצים שלאנשים תהיה באמת מחשבה איך מקדמים, רוצים קידמה... כשאנחנו לומדים נגלה הרבה פעמים אנחנו לא חושבים על קידמה אלא אנחנו חושבים על שמרנות. התורה של ר' שמעון היא לא איך לשמר אלא איך אנו מייצרים כלים כדי להמשיך את ה', זו הסוגיה.

בית המדרש
עוד יוסף חי
בראשות הרב יצחק גינזבורג שליט"א

מעמקים

מעמיקים בתורה שמשפיעה על הנפש

עלון מעמקים הוא עלון תוכן שבועי המחולק בבתי כנסת וישיבות

בעלון מובאים שיעורים של **הרב יצחק שפירא** המבארים את פרשיות השבוע ומאמרים חשובים בעבודת ה' בצורה עמוקה ובהירה החודרת למעמקי הנפש.

בשיעוריו הרב מעלה את השאלות העמוקות הטורדות את האדם, דן בהם ומיישב אותם דבר דבור על אופניו. יש בשיעורים אלו את הכח להאהיב את התורה על לומדיה, כך שדברי התורה יהיו מתוקים מדבש ונופת צופים.

אנו מזמינים אותך להיות נציג של העלון המיוחד הזה,
וכך תזכה להיות שותף בחיבור המיוחד בין התורה ללומדיה.

התקשר עכשיו למאיר - 058-6305341

ובעזרת ה' אנו נשלח לך עלון בכל שבוע, ואתה תחלק אותו בבתי הכנסת שבסביבתך